

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

17 decembrie 2015 *

„Trimitere preliminară — Articolul 56 TFUE — Libera prestare a serviciilor — Principiile egalității de tratament și nediscriminării — Obligația de transparență — Domeniul de aplicare al acestei obligații — Convenții colective naționale — Sistem de protecție socială complementar față de sistemul general — Desemnarea de către partenerii sociali a unui organism asigurător însărcinat cu gestionarea acestui sistem — Extinderea acestui sistem, prin ordin de ministru, la toți lucrătorii salariați și la toți angajatorii din sectorul de activitate vizat — Limitarea în timp a efectelor unei decizii preliminare a Curții de Justiție”

În cauzele conexe C-25/14 și C-26/14,

având ca obiect două cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE, introduse de Conseil d'État (Consiliul de stat, Franța), prin deciziile din 30 decembrie 2013, primite de Curte la 20 ianuarie 2014, în procedurile

Union des syndicats de l'immobilier (UNIS)

împotriva

Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social,

Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) și alții (C-25/14)

și

Beaudout Père et Fils SARL

împotriva

Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social,

Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française,

Fédération générale agro-alimentaire – CFDT și alții (C-26/14)

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul T. von Danwitz, președintele Camerei a patra, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a cincea, domnii D. Šváby (raportor), A. Rosas, E. Juhász și C. Vajda, judecători,

avocat general: domnul Niilo Jääskinen,

* Limba de procedură: franceza.

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 22 ianuarie 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Union des syndicats de l’immobilier (UNIS), de C. Bertrand și de F. Blancpain, avocats;
- pentru Beaudout Père et Fils SARL, de F. Uroz și de P. Praliaud, avocats;
- pentru Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) și alții, de J.-J. Gatineau, avocat;
- pentru Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française, de D. Le Prado și de J. Barthélémy, avocats;
- pentru Fédération générale agroalimentaire – CFDT și alții, de O. Coudray, avocat;
- pentru guvernul francez, de D. Colas, de R. Coesme și de F. Gloaguen, în calitate de agenți;
- pentru guvernul belgian, de M. Jacobs, de L. Van den Broeck și de J. Van Holm, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de A. Tokár și de O. Beynet, în calitate de agenți;

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 19 martie 2015,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 56 TFUE.
- 2 Aceste cereri au fost prezentate în cadrul a două proceduri distincte, introduse de Union des syndicats de l’immobilier (UNIS), precum și de Beaudout Père et Fils SARL, prin care s-a solicitat anularea a două ordine ale ministre du Travail, de l’Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social privind extinderea la toți angajatorii și lucrătorii din sectorul vizat a acordurilor colective privind desemnarea unei instituții de asigurări sociale drept unică gestionară a unuia sau a mai multe sisteme complementare de asigurări sociale sau de rambursare a cheltuielilor cu asistența medicală.

Cadrul juridic

- 3 Potrivit articolului L. 911-1 din Codul securității sociale (code de la sécurité sociale), în versiunea aplicabilă în cauzele principale, garanțiile colective de care beneficiază lucrătorii salariați, în plus față de cele care rezultă din organizarea securității sociale, pot fi stabilite în special prin convenții sau acorduri colective. Potrivit articolului L. 911-2 din acest cod, astfel de garanții colective pot viza acoperirea riscurilor care aduc atingere integrității fizice a persoanei sau a celor legate de maternitate, venind în completarea acoperirii care rezultă din organizarea securității sociale. Potrivit articolului L. 2262-1 din Codul muncii (code du travail), în versiunea aplicabilă în cauzele menționate, aplicarea convențiilor și a acordurilor colective este în principiu obligatorie pentru semnatarii sau pentru membrii organizațiilor sau ai grupurilor semnatare. Articolul L. 911-3 din Codul securității sociale prevede că acestea pot fi extinse totuși printr-un ordin al ministrului de resort.

- 4 Codul muncii menționat, în special la articolele L. 2261-15, L. 2261-16, L. 2261-19, L. 2261-24, L. 2261-27 și D. 2261-3, reglementează această procedură de extindere.
- 5 Rezultă din acestea că convențiile la nivel de ramură, precum și acordurile profesionale sau interprofesionale încheiate în comisie paritară, precum și actele adiționale și anexele la acestea pot face obiectul, în anumite condiții, al unei extinderi prin ordin al ministrului de resort, al cărui obiect este de a le face obligatorii pentru toți lucrătorii salariați și angajatorii incluși în domeniul de aplicare al convenției sau al acordului în cauză. O asemenea procedură poate fi inițiată fie la cererea unei organizații reprezentative a angajatorilor sau a lucrătorilor salariați care face parte din comisia paritară în cadrul căreia această convenție sau acest acord a fost încheiat, fie la inițiativa ministrului muncii.
- 6 În urma acestei proceduri se publică un anunț în *Journal officiel de la République française*, în care se indică locul în care convenția sau acordul respectiv a fost depus și se solicită organizațiilor și persoanelor interesate să își prezinte observațiile într-un termen de 15 zile de la data publicării. Commission nationale de la convention collective (Comisia Națională a Convenției Colective) trebuie să fi fost consultată în prealabil și să fi emis un aviz motivat favorabil. În cazul opoziției motivate din partea a cel puțin două organizații de angajatori sau a două organizații de lucrători salariați reprezentați în această comisie, ministrul o poate consulta din nou în mod detaliat pe aceasta din urmă și poate decide ulterior extinderea având în vedere noul aviz pe care urmează să îl emită.
- 7 Conform articolului L. 912-1 din Codul securității sociale, în versiunea aplicabilă în cauzele principale, atunci când acordurile colective care prevăd garanții de care beneficiază lucrătorii salariați organizează o mutualizare a riscurilor prin unul sau mai multe organisme abilitate să funcționeze în calitate de asigurători, la care aderă în mod obligatoriu întreprinderile care intră în sfera de aplicare a acestor acorduri, acestea conțin o clauză care stabilește revizuirea, la intervale de maximum cinci ani, a modalităților de organizare a mutualizării riscurilor.

Litigiile principale și întrebările preliminare

- 8 În ceea ce privește cauza C-25/14, Conseil d'État (Consiliul de stat) precizează că Actul adițional nr. 48 din 23 noiembrie 2010, precum și Actele adiționale nr. 49 și 50 din 17 mai 2011 la Convenția colectivă națională din sectorul imobiliar au instituit un sistem de asigurări sociale care acoperă riscurile de deces, de incapacitate de muncă și de invaliditate, precum și un sistem complementar de rambursare a cheltuielilor cu asistența medicală pentru totalitatea lucrătorilor salariați din sectorul de activitate vizat.
- 9 Articolul 17 din Actul adițional nr. 48 din 23 noiembrie 2010 desemnează Institution de prévoyance du groupe Mornay (Instituția de Asigurări Sociale a Grup Mornay) (IPGM) drept unic organism asigurător al acestor două sisteme.
- 10 Prin ordinul din 13 iulie 2011, ministre du Travail, de l'Emploi et de la Santé a stabilit că actele adiționale menționate sunt obligatorii pentru toți lucrătorii salariați și angajatorii din sectorul de activitate în cauză.
- 11 Printr-o acțiune introdusă la 23 septembrie 2011, UNIS a solicitat anularea acestui ordin de ministru, în special pentru motivul că IPGM ar fi fost desemnat drept unic organism asigurător al acestor sisteme fără să se fi respectat obligația de transparență care rezultă din principiile nediscriminării pe motiv de cetățenie sau naționalitate și egalității de tratament care decurg din articolul 56 TFUE.
- 12 Potrivit instanței de trimitere, IGPM, deși nu are scop lucrativ și acționează în temeiul principiului solidarității, trebuie să fie considerată o întreprindere care desfășoară o activitate economică și care a fost selectată de către partenerii sociali dintre alte întreprinderi cu care aceasta se află în concurență pe piața serviciilor de asigurări sociale.

- 13 În ceea ce privește cauza C-26/14, instanța menționată precizează că Actul adițional nr. 83 din 24 aprilie 2006 la Convenția colectivă națională din sectorul de panificație-patiserie (întreprinderi artisanale) a instituit un sistem de rambursare complementară a cheltuielilor cu asistența medicală pentru toți lucrătorii salariați din sectorul de activitate vizat, pe baza unei mutualizări a riscurilor acoperite și a adevizării obligatorii a angajatorilor.
- 14 Articolul 6 din Actul adițional nr. 100 la aceeași convenție colectivă desemnează AG2R Prévoyance, o instituție de asigurări sociale, drept unic organism asigurător al acestui sistem. Prestațiile și cotizațiile aferente respectivului sistem sunt de asemenea stabilite prin actul adițional la această convenție colectivă.
- 15 Prin ordinul din 23 decembrie 2011, ministre du Travail, de l'Emploi et de la Santé a stabilit că Actul adițional nr. 100 este obligatoriu pentru toți lucrătorii salariați și angajatorii din acest sector de activitate.
- 16 Făcând o trimitere implicită la punctele 59-65 din Hotărârea AG2R Prévoyance (C-437/09, EU:C:2011:112), care lăsa acest aspect la aprecierea instanțelor naționale, instanța de trimitere consideră că AGR2 Prévoyance, deși nu are scop lucrativ și acționează în temeiul principiului solidarității, a fost aleasă în mod liber de partenerii sociali, în urma unei negocieri care a vizat între altele modalitățile selectării sale dintre instituțiile de asigurări sociale, instituțiile de mutualizare a riscurilor și întreprinderile de asigurare care puteau fi desemnate în vederea asigurării gestionării unui sistem complementar precum cel vizat. În consecință, această instituție de asigurări sociale trebuie considerată o întreprindere care desfășoară o activitate economică și care a fost selectată de către partenerii sociali dintre alte întreprinderi cu care aceasta se află în concurență pe piața serviciilor de asigurări sociale.
- 17 Totuși, tot în cadrul aceleiași trimiteri implicite la Hotărârea AG2R Prévoyance (C-437/09, EU:C:2011:112), instanța de trimitere adoptă analiza realizată la punctele 66-81 din respectiva hotărâre și, în consecință, consideră că nici actul adițional vizat, nici ordinul de extindere nu sunt afectate de neregularități din perspectiva articolelor 102 TFUE și 106 TFUE. Pe de altă parte, înlătură ca lipsit de legătură cu aceste articole motivul întemeiat pe lipsa unei cereri de ofertă anterior desemnării organismului asigurător.
- 18 În schimb, Conseil d'État (Consiliul de stat) menționează în cele două decizii de trimitere Hotărârea Sporting Exchange (C-203/08, EU:C:2010:307), cu privire la acordarea unui drept exclusiv de a exploata jocuri de noroc. Arată că, potrivit punctului 47 din această hotărâre, obligația de transparență este o condiție prealabilă obligatorie a dreptului unui stat membru de a atribui unui operator economic dreptul exclusiv de a exercita o activitate economică, indiferent care este modul de selectare a acestui operator.
- 19 În acest context, instanța menționată ridică problema dacă respectarea acestei obligații constituie o condiție prealabilă obligatorie și pentru extinderea de către un stat membru la toate întreprinderile dintr-un sector de activitate a unui acord colectiv prin care este încredințată unui organism asigurător unic, ales de partenerii sociali, gestionarea unui sistem de asigurări sociale complementare instituit în favoarea lucrătorilor salariați din acest sector.
- 20 În consecință, în cele două cauze principale, Conseil d'État (Consiliul de stat) a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții, în fiecare dintre acestea, aceeași întrebare, redactată în forma următoare:

„Respectarea obligației de transparență care decurge din articolul 56 TFUE este o condiție prealabilă obligatorie pentru extinderea de către un stat membru la toate întreprinderile dintr-un sector a unui acord colectiv prin care este încredințată unui operator unic, ales de partenerii sociali, gestionarea unui sistem de asigurări sociale complementare obligatorii instituit în favoarea salariaților?”

- 21 Prin Decizia președintelui Curții din 29 ianuarie 2014, cauzele C-25/14 și C-26/14 au fost conexe pentru buna desfășurare a procedurilor scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la cererea de redeschidere a procedurii orale

- 22 Prin scrisoarea primită de grefa Curții la 8 aprilie 2015, Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française a solicitat redeschiderea procedurii orale. Aceasta susține în esență că anumite argumente, prezentate drept esențiale în cadrul prezentei trimeri preliminare, nu ar fi fost puse în discuția persoanelor interesate. Ar fi vorba în esență despre aspectul dacă achiziția publică în discuție în litigiul principal prezintă un interes transfrontalier cert în raport cu caracteristicile sale, precum și despre acela dacă există consecințe legate atât de caracterul autogestionat al sistemului complementar în discuție în litigiul principal din cauza C-26/14, cât și de modalitățile de încheiere a unui acord colectiv și de atribuțiile pe care le are ministrul de resort cu privire la extinderea unui astfel de acord în ceea ce privește aprecierea care trebuie realizată în legătură cu existența unei eventuale restricții privind libera prestare a serviciilor și cu posibila justificare a unei astfel de restricții.
- 23 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul articolului 83 din Regulamentul de procedură al Curții, aceasta poate oricând să dispună, după ascultarea avocatului general, redeschiderea fazei orale a procedurii, în special atunci când consideră că nu este suficient de lămurită sau atunci când cauza trebuie soluționată pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților ori a persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.
- 24 În speță, după ascultarea avocatului general, Curtea consideră că dispune de toate elementele necesare pentru a răspunde la întrebarea adresată și că aceste elemente au fost puse în discuția părților.
- 25 Prin urmare, cererea formulată de Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française trebuie respinsă.

Cu privire la întrebările preliminare

- 26 Prin intermediul întrebării adresate în fiecare dintre cererile de decizie preliminară, Conseil d'État solicită în esență să se stabilească dacă obligația de transparență care decurge din articolul 56 TFUE se aplică extinderii de către un stat membru la toți angajatorii și lucrătorii salariați dintr-un sector de activitate a unui acord colectiv încheiat de organizațiile reprezentative ale angajatorilor și ale lucrătorilor salariați pentru un sector de activitate, prin care se încredințează unui operator economic unic, ales de partenerii sociali, gestionarea unui sistem de asigurări sociale complementare obligatorii instituit în favoarea lucrătorilor salariați.
- 27 Cu titlu introductiv, trebuie amintit în primul rând că, în ceea ce privește prestările de servicii care implică o intervenție a autorităților naționale, precum acordarea unei concesiuni de servicii, obligația de transparență nu se aplică tuturor operațiunilor, ci doar celor care prezintă un interes transfrontalier cert, ca urmare a faptului că sunt susceptibile în mod obiectiv să intereseze operatori economici stabiliți în alte state membre decât cel cărui îi aparține autoritatea care le atribuie (a se vedea prin analogie în special Hotărârea SECAP și Santorso, C-147/06 și C-148/06, EU:C:2008:277, punctul 24).
- 28 În această privință, trebuie să se constate că instanța de trimitere nu a constatat elementele necesare care permit Curții să verifice dacă în cauzele principale există un interes transfrontalier cert. Or, trebuie amintit că, astfel cum rezultă din articolul 94 din Regulamentul de procedură, Curtea trebuie să poată identifica într-o cerere de decizie preliminară o expunere a circumstanțelor factuale pe care se întemeiază întrebările, precum și a legăturii existente în special între aceste circumstanțe și întrebările respective. În consecință, constatarea elementelor necesare care permit verificarea existenței

unui interes transfrontalier cert – la fel ca, în general, ansamblul constatărilor pe care instanțele naționale au obligația să le efectueze și de care depinde aplicabilitatea unui act de drept derivat sau a dreptului primar al Uniunii – ar trebui realizată anterior sesizării Curții (a se vedea Hotărârea Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino” și alții, C-113/13, EU:C:2014:2440, punctul 47).

- 29 Cu toate acestea, în temeiul spiritului de cooperare care prezidează relațiile dintre instanțele naționale și Curte în cadrul procedurii preliminare, lipsa unor astfel de constatări prealabile din partea instanței de trimitere cu privire la existența unui eventual interes transfrontalier cert nu conduce în mod necesar la inadmisibilitatea cererii, dacă Curtea, având în vedere elementele care rezultă din dosar, consideră că este în măsură să ofere un răspuns util instanței de trimitere. Aceasta este situația în special atunci când decizia de trimitere conține suficiente elemente relevante pentru aprecierea eventualei existențe a unui astfel de interes (Hotărârea SC Enterprise Focused Solutions, C-278/14, EU:C:2015:228, punctul 19 și jurisprudența citată).
- 30 Existența unui interes transfrontalier cert trebuie apreciată pe baza ansamblului criteriilor relevante, precum importanța economică a contractului, locul geografic al executării sau caracteristicile tehnice ale acestuia, având în vedere caracteristicile proprii contractului vizat (a se vedea în acest sens în special Hotărârea Belgacom, C-221/12, EU:C:2013:736, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 31 În ceea ce privește existența unui interes transfrontalier cert, trebuie arătat că observațiile părților interesate evidențiază divergențe de opinii cu privire la acest aspect.
- 32 În consecință, răspunsul oferit de Curte intervine numai sub rezerva ca instanța de trimitere să poată constata existența unui interes transfrontalier cert în cauzele principale (Hotărârea Enterprise Focused Solutions, C-278/14, EU:C:2015:228, punctul 19 și jurisprudența citată). În consecință, considerațiile care urmează sunt enunțate sub rezerva aspectului că acordarea dreptului de a gestiona fiecare dintre sistemele de asigurări sociale complementare în discuție în litigiile principale pentru totalitatea angajatorilor și a lucrătorilor salariați care aparțin sectoarelor de activitate vizate prezintă un interes transfrontalier cert, aspect a cărui verificare revine însă instanței de trimitere.
- 33 În al doilea rând, trebuie arătat că, atunci când o autoritate publică impune ca obligatoriu pentru toți angajatorii și lucrătorii salariați dintr-un sector de activitate un acord colectiv prin care se desemnează un organism unic însărcinat cu gestionarea unui sistem de asigurări sociale complementare obligatorii pentru o anumită perioadă, această decizie este obligatorie și pentru cei care, nefiind membri ai unei organizații semnatare, nu au fost reprezentați cu ocazia negocierii și a încheierii acordului vizat.
- 34 În al treilea rând, prin efectul deciziei menționate ia naștere un drept exclusiv în favoarea acestui organism (a se vedea în acest sens Hotărârea Albany, C-67/96, EU:C:1999:430, punctul 90). Această decizie de extindere are un efect de excludere față de operatorii stabiliți în alte state membre și care ar fi potențial interesați de exercitarea acestei activități de gestionare (a se vedea prin analogie Hotărârea Sporting Exchange, C-203/08, EU:C:2010:307, punctul 47).
- 35 În al patrulea rând, crearea unui drept exclusiv de către autoritatea publică implică, în principiu, respectarea obligației de transparență (a se vedea în acest sens Hotărârea Sporting Exchange, C-203/08, EU:C:2010:307, punctul 47). În consecință, exercitarea de către această autoritate a competenței de a extinde caracterul obligatoriu al unui acord colectiv de desemnare a unui organism unic pentru gestionarea unui sistem de asigurări sociale complementare impune ca operatorii potențial interesați, alții decât cel care a fost desemnat, să fi avut în prealabil ocazia de a-și face cunoscut interesul de a asigura o astfel de gestionare, iar desemnarea operatorului însărcinat cu gestionarea acestui sistem complementar să fi fost realizată în mod imparțial.

- 36 În ceea ce privește întrebarea adresată, reiese că, într-un mecanism precum cel în discuție în litigiile principale, intervenția unei autorități publice este cea care stă la originea creării unui drept exclusiv și astfel, în principiu, ea trebuie să aibă loc cu respectarea obligației de transparență care reiese din articolul 56 TFUE.
- 37 În această privință, trebuie arătat că obiectul deciziei de extindere în discuție în litigiile principale, respectiv un acord încheiat în urma unor negocieri colective între organizațiile reprezentative ale angajatorilor și ale lucrătorilor salariați dintr-un sector de activitate, nu are ca efect sustragerea acestei decizii de la respectarea cerințelor de transparență care rezultă din articolul 56 TFUE.
- 38 Reiese din jurisprudență că obligația de transparență decurge din principiile egalității de tratament și nediscriminării, a căror respectare o impune libera prestare a serviciilor, garantată de articolul 56 TFUE. Astfel, în lipsa completă a transparenței, atribuirea către o întreprindere situată în statul membru în care se desfășoară procedura de atribuire are caracter constitutiv pentru o diferență de tratament ale cărei efecte intervin în principal în detrimentul tuturor întreprinderilor potențial interesate și situate în alte state membre, întrucât acestea nu au avut nicio posibilitate reală de a-și manifesta interesul, iar această diferență de tratament constituie în principiu o discriminare indirectă pe motive de naționalitate, interzisă în principiu prin aplicarea în special a articolului 56 TFUE (a se vedea în acest sens mai ales Hotărârea Coname, C-231/03, EU:C:2005:487, punctele 17-19, precum și Hotărârea Belgacom, C-221/12, EU:C:2013:736, punctul 37 și jurisprudența citată).
- 39 Fără a impune neapărat organizarea unei proceduri de cerere de ofertă, obligația de transparență implică un nivel de publicitate adecvat, care să permită, pe de o parte, exercitarea concurenței și, pe de altă parte, controlul imparțialității procedurii de atribuire (a se vedea în acest sens în special Hotărârea Engelmann, C-64/08, EU:C:2010:506, punctul 50 și jurisprudența citată).
- 40 Trebuie amintit că întrebarea adresată în fiecare dintre cele două cauze nu privește decât decizia prin care o autoritate publică decide să extindă un acord colectiv la toți angajatorii și lucrătorii salariați dintr-un sector de activitate. Pe de altă parte, drepturile angajatorilor care nu au participat la încheierea acestui acord nu sunt afectate decât prin această extindere.
- 41 În consecință, în principiu, un stat membru nu poate crea un drept exclusiv în favoarea unui operator economic, impunând ca obligatoriu pentru toți angajatorii și lucrătorii salariați dintr-un sector de activitate un acord colectiv prin care se încredințează acestui operator, selectat de partenerii sociali, gestionarea unui sistem de asigurări sociale complementare obligatorii instituit în favoarea lucrătorilor salariați din acest sector decât dacă decizia de extindere a acordului colectiv prin care este desemnat organismul gestionar unic intervine cu respectarea obligației de transparență.
- 42 Or, în această privință, trebuie să se constate, pe de o parte, că nici instanța de trimitere, nici guvernul francez nu au evocat posibile justificări ale faptului că dreptul exclusiv de gestionare a unui sistem de asigurări sociale complementare se atribuie fără nicio formă de publicitate.
- 43 În speță, guvernul francez susține că modalități precum cele legate de adoptarea ordinelor de extindere în discuție în litigiile principale respectă obligația de transparență.
- 44 Astfel cum s-a amintit la punctul 39 din prezenta hotărâre, fără a presupune în mod necesar o obligație de a organiza o procedură de cerere de ofertă, această obligație implică un nivel de publicitate adecvat, care să permită, pe de o parte, exercitarea concurenței și, pe de altă parte, controlul imparțialității procedurii de atribuire.
- 45 Or, nici faptul că convențiile și acordurile colective, precum și actele adiționale la acestea fac obiectul unei depuneri la o autoritate administrativă și pot fi consultate pe internet, nici publicarea într-un jurnal oficial a unui avis potrivit căruia se intenționează inițierea unei proceduri de extindere a unui astfel de act adițional, nici posibilitatea oricărei persoane interesate de a-și face cunoscute observațiile

în urma acestei publicări nu prezintă, nici măcar luate împreună, un grad de publicitate suficient, care să asigure că operatorii interesați pot, în conformitate cu obiectivele obligației de transparență, să își manifeste interesul cu privire la gestionarea sistemului de asigurări sociale în discuție în litigiile principale înainte ca decizia de extindere să fie adoptată în mod imparțial. Astfel, persoanele interesate nu dispun decât de un interval de 15 zile pentru a-și prezenta observațiile, termen mult inferior termenelor prevăzute, cu excepția cazurilor de urgență, la articolele 38, 59 și 65 din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (JO L 134, p. 114, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 116, rectificare în JO 2004, L 351, p. 44), astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (UE) nr. 1251/2011 al Comisiei din 30 noiembrie 2011 (JO L 319, p. 43), care nu este aplicabil în speță, dar care poate servi drept cadru de referință în această privință. În plus, potrivit observațiilor guvernului francez din ședința în fața Curții, ministrul de resort se limitează la un simplu control de legalitate. Reiese că existența unei oferte mai avantajoase în legătură cu care o persoană interesată ar informa ministrul menționat nu poate împiedica extinderea acestui acord, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

- 46 Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată în fiecare dintre aceste două cauze că obligația de transparență care decurge din articolul 56 TFUE se opune extinderii de către un stat membru la toți angajatorii și lucrătorii salariați dintr-un sector de activitate a unui acord colectiv încheiat de organizațiile reprezentative ale angajatorilor și ale lucrătorilor salariați pentru un sector de activitate, prin care se încredințează unui operator economic unic, ales de partenerii sociali, gestionarea unui sistem de asigurări sociale complementare obligatorii instituit în favoarea lucrătorilor salariați, fără ca reglementarea națională să prevadă o publicitate adecvată care să permită autorității publice competente să țină pe deplin seama de informațiile transmise privind existența unei oferte mai avantajoase.

Cu privire la limitarea în timp a efectelor prezentei hotărâri

- 47 În observațiile sale, guvernul francez solicită Curții să limiteze în timp efectele prezentei hotărâri, în cazul în care consideră că măsurile de publicitate precum cele referitoare la adoptarea ordinelor de extindere în discuție în litigiile principale nu îndeplinesc cerințele care rezultă din obligația de transparență. Această limitare ar trebui să permită ca aceste ordine de extindere să continue să își producă efectele până la finalul perioadei în curs, astfel cum a fost prevăzută de sistemele vizate, și ca efectele prezentei hotărâri să se aplice numai în cazul acordurilor colective similare extinse ulterior pronunțării acesteia.
- 48 Acest guvern arată, pe de o parte, că repunerea în discuție a obligației generalizate de a încheia un contract cu un organism gestionar unic desemnat de partenerii sociali în cadrul sistemelor de asigurări sociale complementare existente ar avea consecințe grave, întrucât, pe lângă cei 142 000 și, respectiv, 117 476 de lucrători salariați din sectoarele imobiliar și brutărie-patiserie, ar afecta aproximativ 2 400 000 de lucrători salariați din toate sectoarele profesionale considerate împreună. Astfel, de aici ar rezulta o atingere adusă principiului mutualizării riscurilor, astfel cum a fost pus în aplicare, deosebit de importantă în cadrul acestor sisteme, care se caracterizează printr-un grad ridicat de solidaritate, ceea ce ar afecta în același timp echilibrul lor financiar și garanțiile pe care le prevăd. În consecință, această repunere în discuție ar aduce atingere acoperirii de care dispun lucrătorii salariați vizati în prezent în cadrul acestor sisteme. În plus, aceasta ar putea genera un contencios masiv în fața instanțelor naționale.
- 49 Pe de altă parte, participanții vizati ar fi acționat cu bună-credință, cu stricta respectare a reglementării naționale în vigoare, în special cu privire la obligația de revizuire periodică, la intervale de maximum cinci ani, a acordurilor de desemnare a unui organism gestionar, și fără a fi la curent cu faptul că s-a încălcat obligația de transparență.

- 50 În această privință, trebuie arătat că, potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea poate numai în mod excepțional să considere necesar să limiteze posibilitatea oricărei persoane interesate de a invoca o dispoziție pe care a interpretat-o în scopul de a contesta raporturi juridice stabilite cu bună-credință (a se vedea în special Hotărârea Transportes Jordi Besora, C-82/12, EU:C:2014:108, punctul 41 și jurisprudența citată). O aplicare a acestei jurisprudențe în contextul cauzelor principale necesită totuși luarea în considerare a specificităților dreptului achizițiilor publice, precum și a caracterului foarte particular al situației din litigiile principale.
- 51 Astfel, în materia achizițiilor publice, articolele 2d și 2f din Directiva 89/665/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1989 privind coordonarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind aplicarea procedurilor care vizează căile de atac față de atribuirea contractelor de achiziții publice de produse și a contractelor publice de lucrări (JO L 395, p. 33, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 237), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2007 (JO L 335, p. 31), interpretate în lumina considerentelor (25)-(27) ale Directivei 2007/66, permit statelor membre să limiteze, în anumite condiții, posibilitatea de a introduce acțiuni împotriva achizițiilor publice efectuate cu încălcarea dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea MedEval, C-166/14, EU:C:2015:779, punctele 34 și 35). Reiese de aici că, în anumite împrejurări, interesul de a evita incertitudinea juridică poate justifica prevalența stabilității situațiilor contractuale deja puse în executare asupra respectării dreptului Uniunii.
- 52 În speță, menținerea efectelor deciziilor de extindere în discuție în litigiile principale se justifică în special din perspectiva situației angajatorilor și a lucrătorilor salariați care au încheiat, în temeiul convențiilor colective extinse în cauză, un contract de asigurări sociale complementare care se înscriu într-un context social deosebit de sensibil. Întrucât acești angajatori și lucrători salariați nu au fost direct implicați în procedura de extindere, trebuie să se constate că ei au încheiat angajamente contractuale prin care li s-au acordat garanții de asigurări complementare întemeindu-se pe o situație juridică pe care Curtea a precizat-o numai prin prezenta hotărâre, în ceea ce privește conținutul concret al obligației de transparentă care decurge din articolul 56 TFUE.
- 53 În condițiile specifice cauzelor principale, trebuie să se considere că efectele prezentei hotărâri nu vor viza acordurile colective de desemnare a unui organism unic de gestiune a unui sistem de asigurări sociale complementare care au devenit obligatorii anterior datei pronunțării prezentei hotărâri prin decizia unei autorități publice pentru toți angajatorii și lucrătorii salariați dintr-un sector de activitate, fără a aduce atingere acțiunilor în justiție introduse anterior acestei date.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 54 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

Obligația de transparentă care decurge din articolul 56 TFUE se opune extinderii de către un stat membru la toți angajatorii și lucrătorii salariați dintr-un sector de activitate a unui acord colectiv încheiat de organizațiile reprezentative ale angajatorilor și ale lucrătorilor salariați pentru un sector de activitate, prin care se încredințează unui operator economic unic, ales de partenerii sociali, gestionarea unui sistem de asigurări sociale complementare obligatorii instituit în favoarea lucrătorilor salariați, fără ca reglementarea națională să prevadă o publicitate adecvată care să permită autorității publice competente să țină pe deplin seama de informațiile transmise privind existența unei oferte mai avantajoase.

Efectele prezentei hotărâri nu vizează acordurile colective de desemnare a unui organism unic de gestiune a unui sistem de asigurări sociale complementare care au devenit obligatorii anterior datei pronunțării prezentei hotărâri prin decizia unei autorități publice pentru toți angajatorii și lucrătorii salariați dintr-un sector de activitate, fără a aduce atingere acțiunilor în justiție introduse anterior acestei date.

Semnături